

Pääkaupunkiseudun ateistit ry
Wallininkuja 2 C 53, 00530 Helsinki
www.ateistit.fi, Y-tunnus 2012201-3

Oma-aloitteinen lausunto seuraavassa asiassa: Jehovan todistajien vapauttaminen asevelvollisuuden suorittamisesta — Arvio nykytilanteesta ja sääntelyvaihtoehdoista (Komiteanmietintö 2007:1)

Puolustusministeriölle

Ateismi ja pasifismi eivät ole kytköksissä toisiinsa. On kuitenkin todettava, että aseista kieltäytyminen vakaumuksen kysymyksenä ja yhteiskunnallisena toimintana lakien parantamiseksi erityisesti 1960-luvulla on ollut allekirjoittaneella pontimena yhdistyksemme kampanjassa, että kirkkoon vastoin tahtoaan kuuluva kieltäytyisi lukiossa kaikista uskonnon kursseista, kunnes pääsisi eroamaan kirkosta ja suorittamaan elämäkatsomustiedon kurssit silläkin uhalla, että elämäkatsomustiedon kurssien suorittaminen venyttäisi lukion neljänteen vuoteen, yli ylioppilaskirjoitusten. Tavoitteena olisi saada uskonnonvapauslaki muutetuksi niin, että viimeistään 15-vuotias voisi erota kirkosta omalla päätöksellään. Kuten aseistakieltäytymisessä, niin uskonnostakieltäytymisessäkin olisi joidenkin aluksi kannettava raskas uhri, sillä kaikkea vapautta ei saa ilmaiseksi.

Mietinnössä on kyse Jehovan todistajien vapauttamisesta asevelvollisuuden suorittamisesta eräissä tapauksissa annetun lain (645/1985, vapautuslaki) tarpeellisuudesta ja suhteesta perustuslakiin.

Vapautuslaki kävisi tarpeettomaksi, jos Suomi luopuisi yleisestä asevelvollisuudesta, kuten moni Euroopan maa on jo tehnyt. Myös siviilipalvelus kävisi tuolloin tarpeettomaksi, sillä nykyisellään siviilipalvelus on nähtävä rangaistuksena aseellisesta maanpuolustuksesta kieltäytymisestä. Mahdollisena itsenäisenä kansalaisvelvollisuutena siviilipalveluksen tulisi tietysti koskea molempia sukupuolia, mutta silloinkaan se tuskin olisi mielekäs, koska palkallinen työ on kuitenkin tehokkaampaa kuin palkaton. Unohtaa ei sovi sitäkään mahdollisuutta, että kutsunnaa jo lähiaikoina rajoitettaisiin. Toimikunta tarkastelee kuitenkin vain nykyistä tilannetta, jossa on pakollinen maanpuolustusvelvollisuus kattavine kutsuntoineen. Tätä rajausta puolustaa toki se, että vapautuslaki on koskenut vuosittain vain suhteellisen pientä ihmismäärää.

Totaalikieltäytyjistä niillä, joita vapautuslaki ei ole koskenut, perusteina on ollut, paitsi tähänastinen siviilipalveluksen erityisen rangaistusuonteinen pitkä kesto, myös se, että siviilipalvelukseen suostuvan voi nähdä osaksi hyväksyvän pakollisen asevelvollisuuden. Toisaalta siviilipalveluksen käsittäminen itsessään rangaistukseksi, nykyisessä lyhyemmässäkin kestossaan, voi hälventää jälkimmäistä näkökohtaa. Tällöin kuitenkin olisi tärkeätä pitää siviilipalvelus erossa aseellisen maanpuolustuksen tukemisesta.

Jehovan todistajat tiukalla kieltäytymisellään Karvian erityistyölaitoksen tehtävistä 1960-luvulla vauhdittivat yhdessä sadankomitealaisten pasifistis-eettisistä syistä aseista joka tapauksessa kieltäytyvien kanssa aseettomasta siviilipalveluksesta vuonna 1969 säädetyin lain syntyä. Toisin kuin monet sadankomitealaiset Jehovan todistajat tuskin joutuivat koskaan kokemaan sitä, että aseista kieltäytyessään heitä ei kuitenkaan olisi määrätty siviilipalvelukseen. Vuoden 1969 laki korvasi Jehovan todistajien osalta työlaitoksen vankilalla. Vankilatuomion pituudella oli ylärajansa, eivätkä vankilatuomiot kaikei myöskään ketjuuntuneet.

Vuoden 1985 vapautuslaki säästi Jehovan todistajat myös vankilatuomioilta. Vuoden 1985 siviilipalvelusta koskeva laki poisti aseista kieltäytyvien vakaumuksen tutkinnan; loukkaavan tutkinnan osittaisena tarkoituksena saattaa nähdä olleen pelottelun hakeutumasta siviilipalvelukseen.

Siviilipalvelus on edelleen kehittynyt myönteiseen suuntaan, kuten toki myös vankilaolot. Samoin Jehovan todistajien oppi on kehittynyt niin kansainvälisesti Vartiotorni-seurassa kuin Suomessakin siten,

että Jehovan todistaja on voinut vuodesta 1996 lukien suorittaa siviilipalveluksen ilman uskonnollisesta yhdyskunnastaan erotetuksi tulemistä. Valinta siviilipalveluksen ja vankilan välillä on jätetty yksilön omantunnon kysymykseksi. Maissa, joissa on pakollinen asevelvollisuus ja siviilipalvelus, mutta ei vapautuslakia, Jehovan todistajat menevät siviilipalvelukseen. Näin voi odottaa Suomessakin käyvän, jos vapautuslaki kumottaisiin. Muiden kuin Jehovan todistajien totaalkiellettyminen on ollut paljolti tiedostavien yksilöiden heidän tehokkaaksi kokemaansa poliittista toimintaa koko asevelvollisuutta vastaan. Mutta sellaista poliittisuutta ei olisi odotettavissa oman omantuntonsa varaan jätetyiltä yksittäisiltä Jehovan todistajilta. *Vapautuslaki ei enää ole tarpeellinen.*

Yhdistyksemme perimmäinen tavoite on maallinen valtio, jossa uskonnollisilla yhdyskunnilla ei ole etuoikeuksia. Vapautuslaki on antanut etuoikeuden yhden uskonnollisen yhdyskunnan jäsenille. *Vapautuslaki on yhdistyksemme tavoitteiden vastainen.*

Vapautuslain tähden on joku saattanut jättää eroamatta Jehovan todistajien uskonnollisesta yhdyskunnasta siihen asti, kunnes hän 28-vuotiaana on saanut kaikki lykkäykset ja vapautuksen. Sellaista lain tarjoamaa seikkaa ei saisi olla uskonnollisen yhdyskunnan jäsenenä pysyttämiseen varsinkaan, kun Jehovan todistajien yhdyskunta tuottaa useimmat nimenomaiset uskontojen uhrin. *Tämä näkökohta on pidettävä mielessä harkittaessa mahdollisia siirtymäjärjestelyjä, jos vapautuslaki kumotaan* (mietinnön s. 62).

Vapautuslaki merkitsee, paitsi eri katsomusryhmien eriarvoisuutta, niin myös eri aseistakieltäytyjäryhmien eriarvoisuutta. Ratkaisuna vapautuslain soveltamisalan laajentaminen olisi lainsäädännön kannalta ongelmaton ilmeisesti vain sallimalla vapautus jokaiselle, joka ilmoittaa asevelvollisuuden suorittamisen edes siviilipalveluksessa olevan omantuntonsa vastaista. Koska siviilipalveluskin on vain seuraus sotilaallisen maanpuolustuksen olemassaolosta, aseistakieltäytyjän omatunto ei silloin sallisi vapaaehtoista osallistumista siviilipalvelukseen. Näin siviilipalvelus jäisi kokonaan pois, ja aseellinen palvelus perustuisi vapaaehtoisuuteen. Sellainen yleisen asevelvollisuuden murtaminen on toki rauhanliikkeen, mukaan lukien allekirjoittaneen, osatavoite, mutta ei realistinen tässä yhteydessä. Vapautuksen perustaminen vakaumuksen tutkintaan johtaisi ilmeisesti mahdottomuuksiin; vakaumus tulisi viime kädessä osoitetuksi vankilaan menemällä, mikä vapautuslailla juuri haluttaisiin välttää.

Vankilaan (siis siviilipalvelusaikaa lyhyemmäksi ajaksi) tuomittujen totaalkiellettyjen pienenä pysyvä määrä verrattuna siviilipalvelukseen menevien määrään kertoo, että rauhanliikkeessä joudutaan tyytymään siihen, että painostuskeinoksi ei tule 2000 vuosittaista vankia. Siviilipalvelukseen menijä puolestaan ainakin estää armeijan vaikutuksen itseensä, mutta ehkä myös vaikuttaa kieltäytymisellään armeijaan. Tilanne säilyisi ennallaan, vaikka vapautuslaki kumottaisiin.

Ratkaisu, että vapautuslakia täydennettäisiin toteamuksella, että Jehovan todistajien yhdyskunnan jäsenyyteen sisältyvä uskonnollinen palveluvelvollisuus tässä yhdyskunnassa korvaa valtiollisen palveluvelvollisuuden, on vastustettava yhdelle katsomusryhmälle perusteettoman etuoikeuden antavana.

Perustuslakiuudistus on tehnyt vapautuslain arvioinnin välttämättömäksi ja radikaalinkin korjauksen oikeutetuksi. Yhdistyksemme kanta on:

Vapautuslaki on kumottava.

Jouni Luukkainen
puheenjohtaja
p. (09) 191 51443, (09) 7534 703
jouni.luukkainen@helsinki.fi